

**Juris Canonici Theoria Et Praxis, Ad Forum Tam
Sacramentale quàm contentiosum, tum Ecclesiasticum,
tum Seculare**

Cabassut, Jean

Lugduni, 1698

II. De foro competenti, litis contestatione, processu judiciario,
procurationibus, & iudicium suspectorum recusatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62355](#)

partibus in quibus hi casus sunt Papæ reservati, tunc ipsa proprii nominis designatio argumentum est collati ministerii atque electæ personæ industria, ut non possit quidquam illius muneris alteri subdelegare. Ita communiter, Videri potest Graffius decis. part. 1, lib. 1, cap. 13.

XIII. Legatus à latere amplissimo jure delegandi potitur, cap. *Nemini dubium*, de offic. Legat. Idemque, sicut & Papa, conferre potest in præjudicium Ecclesiastici Patroni, nou tam laici, cap. *Dilectus*, cod. tit. Sanè non potest ex sua generali delegatione Episcopatus transferre, neque Cathedralem Ecclesiarum alteri Ecclesiarum subjicere, neque duos Episcopatus unire, aut unum dividere. Sed potest excommunicatos ob gravem Clerici percuSSIONem absolvere, cap. *Nisi*, & cap. *Quod translatione*, eccl. tit.

XIV. Judex delegatus debet in citatione tenorem inferere sua delegationis, ut sciatur quatenus ejus potestas extendenda sit, aut limitanda. Certum quoque tenetur assignare Auditorium ad comparendum. Quorum neutrum requiritur in citatione qua sit per Ordinarium, cap. *Præterea*, de dilatione.

XV. Reconventio quoque, quæ reus vicissim partes actoris sustinet, siuunque actorem reum constituit, agitari coram delegato judice potest, quanvis ad unum dumtaxat negotium sine ulla expressione casus reconventionis fuerit delegatus, cap. 1. de mutuis petition. At vero coram arbitris reconventio nullatenus admittitur. Cum enim fiat compromissum ex multo Partium consensu, debet sibi reus imputare si reconventionis causam non curavit in compromisso exprimi. Regulariter tamen in causa criminis, aut depositi non est reconventioni locus antequam se reus purgaverit, aut depositum restituerit.

C A P U T II.

De foro competenti, litis contestatione, processu judiciario, Procuratoribus, & Judicium sus- pectorum recusatione.

I. ONCILIO Toletano tertio, can. 13. Concilio pariter Carthaginensi tertio, can. 9. item cap. *Si diligenti*, de foro competenti, sanctetur, Clericum non posse beneficio fori Ecclesiastici renunciare, sive in civili, sive in criminali negotio: cum non sit beneficium personale, cui renunciari valeat, sed toti Clericali collegio.

collegio sit indulatum , cui privatorum pactione derogari non possit. Et istud servari in Gallia testatur Mornacius in l. Si judeo, D. de capite minutis. Et ibidem adducit in exemplum privilegium supremorum Magistratum , quo non posseunt nisi à supra Curiæ Officialibus judicari , ne dignitas eorum vilescat. Glossa verò in l. Si quis in conscribendo , C. de sacros. Eccles. (quæ lex iteratur sub titulo Cod. de pacts ,) non est recepta quâ parte admittit istam Ecclesiastici fori renunciationem. Forum autem fortiori aliquis potest diversis modis : 1. ratione originis : 2. domicilii : 3. delicti : 4. contractus : 5. rei litigiosæ immobilis : 6. Beneficii Ecclesiastici , cap. fin. de foro compet. Quin etiam ubi cause illæ non suppetent , potest quilibet Clericus jure communis , sed non jure Gallicano , ob Concordatum speciale Bononiense , in Romana Curia conveniri.

I I. Domicilium non intelligitur , nisi quatenus ita fixum est , ut animus sit ibi manendi , aut semper , aut majore anni parte. Itaque scholares etiam ultra decennium alicubi commorati studiorum causâ , famuli quoque & milites praesidiarii , nunquam in locis in quibus sic versantur , domicilium contrahunt ad fundandam jurisdictionem contentiogam , sed solum ad percipienda ibi Sacraenta Baptismi , Pœnitentia , Eucharistia , & Extreme Unctionis. Neque sufficit ad domicilium voluntas habitandi sine actuali habitatione. Animus verò manendi raro præsumitur , nisi perspicue ex actibus appareat , qualis est emptio domus cum translatione mobilium , aut habitatio continuata decennio , neque cause transitoriae alligata , quales sunt scholarium , famulorum , praesidiariorum militum , argumento legis 2. C. de incolis , lib. 10. Sufficere potest ad argumentum fixi domicilii publica habitatoris declaratio , quod intendat ibidem fixum habere domicilium. Hoc enim ipso statim jus domicilii sine aliquo temporis præcedentis lapsu contrahit , ut docent Baldus lib. 4. consiliorum , cap. 3 13. Rota decis. 150. & 188. Barbosa de offic. & potest. Episc. p. 2. alleg. 4. num. 2. 4.

III. Habitatio etiam annorum quadraginta cum animo recedendi tribuere jus domicilii non potest , juxta Menochium de arbitrio casu 86. n. 7. Barbosam d. alleg. 4. num. 25. & alios.

I V. Qui duos fortius , plurime Episcopos , ut originis , domicilii , Beneficii , Tonsuram vel Ordinem ab uno homine accepit , non potest ad horum alterum sine dimissoriis pro reliqui ordinibus recurrere , utope priori jam astrictus , ut docent Archidiaconus in cap. Nec captanda , de concil. Prab. Mollesius in sum. Theol. Mor. tract. 2. cap. 2. num. 10. Bonacina tract. de Sacram. Ord. Barbosa de offic. & pot. Episc. p. 2. alleg. 4. num. 1. aliisque. Idemque statuendum de Episcopo , quem quis fortius est titulo familiæ per triennium continuatæ , & sequitâ ordinatione per eundem , beneficique collatione ad ordinationis titulum , juxta Concil. Trident. sess. 23. cap. 9. ad hoc enim debet dimissorias pro reliquis ordinibus

H h h 2 accipere,

accipere , etiam ad Episcopos originis & domicilii. De familia Episcopi
hoc quoque tenendum , familiares quocumque Episcopi gaudere privile-
gio fori competenti ipsi Episcopo , cap. fin. de officio Archid. his verbis:
*Specialibus ipsis Archiepiscopi & hominum familiae sue causis duntaxat ex-
cepis.* Et ibi Panormitanus & alii communiter Doctores : & l. 1. & 2. C.
de Episc. & Cler. & ibi Albericus & Baldus. Item Rebussus in praxi , tit.
Forma dimissor. litt. num. 30. & Zerola 2.p. praxis Episc. tit. Episcopi, §. 14.
& tit. *Familiares 9. in fine :* qui etiam addunt familiam generaliter gaudere
privilegio domini.

V. Cum sortiatur quoque aliquis forum ratione delicti , si Clericus habens
beneficium in alia diocesi judicetur ab Episcopo loci in quo deliquerit , & Be-
neficii privatione condemnetur , illa depositio exequenda erit ab eo solo
Episcopo in cuius diocesi situm est Beneficium , cap. *Postulatio*, de foro com-
pet. Alia require de foro Ecclesiastico secundum Gallia usum superius lib. 1.
cap. 18. art. 14. 15. & 16.

V I. Quod attinet ad litis contestationem , hæc non fit per simplicem
postulationem aut actionem intentatam , sed per propositam coram ju-
dice petitionem , & sequuntur defensionem , seu quamcumque responsio-
nem ejus qui citatus est reus , vel ejus procuratoris constituti , l. 1. C. de
litis contestat. & cap. 1. eodem. Effectus contestationis litis hic est , ut per
ipsam , quanvis non prosequatur , interruantur præscriptions , l. *Mores
litis* , C. de rei vindicat. Ex edicto tamen Ludovici XIV. anni 1667. litis
contestatio perficitur etiam absente altera Parte. Vide hujus libri caput ult-
imum , art. 6.

V I I. Regula simul & titulus Decretalium est , Ut lite non contestata
ad auditionem testium non procedatur , neque ad sententiam definitivam.
Hinc tamen excipitur casus in quo mors testium apparenter timetur , aut
eorum diuturna absentia , ne probationis copia per fortuitos casus subtra-
hatur ; ideoque ad actoris petitionem senes , valetudinarii , in remota loca
profecturi , aut ubi simile periculum formidatur , etiam lite non contestata
examinandi sunt , sive etiam quum reus est absens , aut contumax , ut con-
veniri non possit. Hanc præcautionem Gallicani Pragmatici vocant *Examen
à futur.* Sed si actor non convenerit reum intra annum , ex quo citari &
conveniri potuit , aut saltem horum admissionem testium non ei significave-
rit ac denunciaverit , illa testimonio erunt invalida , ne veniant in fraudem ,
& processu temporis exceptions legitimæ ad repellendos aut convincendos
testes opponi non possint , cap. *Quoniam frequenter* , ut lite non contesta.
Quin etiam testes ad futuram rei memoriam non examinantur in causis be-
neficialibus , neque in criminalibus pariter. Imò verò jure novissimo in
Gallia ex edicto Ludovici XIV. tit. 13. prorsus rejiciuntur ejusmodi proba-
tiones.

V I I I. Denique conventio , seu citatio est principium ordinis judicia-
tum ,

rii; non enim legitime proceditur inaudita, vel non citata Parte, cap. *In-ter quatuor*, de majorit. & obed. & cap. *Quoniam contra falsam*, de proba-tion. Citationem sequuntur dilationes, & demum peremptorium edictum, tor. tit. de citationibus. Actor sequi debet forum Rei, cap. *Si Clericus*, & cap. *Cum sit*, de foro compet. & l. *Juris ordinem*, C. de jurisd. omn. jud. Citatio exhibendus est libellus, ut sciat quā de causa citetur, & paratus compareat, cap. fin. de libelli oblat. Citatio fieri non debet diebus feria-tis, tot. tit. de feriis. Sed id non servatur in Gallia. Jure etiam communi actor & reus jurare compelluntur de vitanda calumnia, cap. *Cum causam*, cap. *Ceterum*, cap. *Cum in causa*, de juram, calum. Sed neque hoc servatur in Gallia. Sententia lata non citata Parte, nulla prorsus & inanis est, cap. *Ecclesia sancte Mariae*, de constitut. Imò nec valet sententia, si præ-cedens edictum peremptorium, Gallicè *Forclusion*, non venerit ad absentis notitiam, aut saltem ad ejus domicilium, l. i. §. *Item cum ex delicto*, D. quæ sent. sine appellat. Si post ingeminata nova citationis edicta, quæ vocant *defaus* & *reajournement*, & tandem insequuntur edictum ac terminum peremptorium actor suam prober intentionem, reus contumax condemnatur: sed si actor neicum sufficienter probaverit, datur ei terminus ad probandum: quod si non praest, causā cadit, vulgo *il est debouté de sa demande*. Si vero ipse actor die condicā non sifstat in judicio ad prosequendam à se intentatam item, reus ab instantia relaxatur, Gallicè *il obtient congé*. Ad-huc tamen liberum est actori causam instaurare novo supplici oblatō libel-lo, réumque secundū in jus vocare, solutis ante omnia prioris instantiæ omnibus expensis, l. *Et post editum 5. §. 2. D. de judiciis*. Similiter reus qui absens & contumax damnatus fuit, duplice remedio juvari potest, vel ap-pellationis ad superiorēm judicēm, vel recursus ad ipsum judicēm qui sen-tentiā tulit adversus eum condemnationis: atque refusis contumacia sue expensis potest suas proponere exceptiones, quibus sententiam retractari velit.

X. Ante omnia restituendus est in pristinam possessionem qui se spolia-tum queritur & probat; causa enim possessionis priùs tractanda est, & restitu-tio facienda, quām tractetur de jure proprietatis, adeò ut prædo spoliatus sit in primis restituendus ibi unde vi, vel clam, vel precariō dejectus est, cap. *In literis*, de restit. spoliat. Verūm de interdictis & causis possessoriis require qua plenius libro 2. tractavi circa possessorium & petitorium lit-i-giorum Beneficiorum.

X. Actor suam debet probare intentionem, alioqui ab actione repel-litur, cap. *Ut circa*, de elect. in 6. Nullumque reo incumbit probandi onus, cap. *Quoniam*, de probation. & l. *Res alienas*, C. de rei vindicat, nisi quum ipse actorem reconvenit, aut actoris probatam intentionem suā ex-ceptione necesse habet elidere, cap. 1. de exception. in 6. Alioqui enim actore non probante reus absolvitur, cap. *Accidentibus*, de privileg. Imò

H h h 3 Glossa

Glossa in Clement. fin. de verb. sign. §. ult. in verb. *Partes*, dicit fatuum esse quod reus probet defensiones suas, nisi prius intentio actoris sit fundata. Si sit æqualis probatio ex parte actoris & rei, & par testium non suspectorum numerus, absolvendus est reus & possessor, cap. *Ex literis*, de probatione & cap. *Quod autem*, de jurepatron. & cap. *Si à Sede*, de præbend. in 6. Et cùm sunt Partium jura obscura, reo potius favendum est quam actori, cap. *Cum sunt*, de regul. jur. in 6. & favorabiliores Rei potius quam Actores habentur, l. *Favorabiliores*, D. de regul. jur.

X I. Regulariter nemo admittitur ad agendam alterius causam nomine procuratorio sine mandato, nisi sit conjuncta persona, l. *Sed he persona*, in princ. D. de procur. & cap. *Nonnulli*, in fin. de rescript. Potest verò aliquis agere pro consortibus litis sine mandato, ut ait Glossa, in cap. *Cum M. Ferrariensis*, de constitutione, & plerique Doctores, quos allegat & sequitur Fagnanus in d. cap. *Cum M. Ferrariensis*, num. 6. assertens hanc esse communem doctrinam. Consortamen cavere debet de ratificatione, ex d. l. *Sed he persona*, & d. cap. *Nonnulli*, & l. 2. Cod. de consort. ejusd. lit. quæ hoc etiam requirit, ut lis cum omnibus fuerit prius contestata. Jura porrò loquuntia de conjuncta persona, intelligenda sunt de consortibus ejusdem litis, & de sanguine conjunctis, non de amicis; quia dissolvit amicitia potest, sed non iura sanguinis, l. *Ius agnationis*, D. de pactis. Præterea cùm hæ sine mandato procurationes à regula communis exorbitent, non sunt trahendæ ad amicos, quos iura prædicta non exprimunt. Ita Fagnanus loco cit. cum plerisque quos profert Doctribus.

X II. Ubi de plano judicatur, ac sine strepitu vel figura judicij, ut fieri ab Ordinariis afflolet dum visitant, & à Delegatis quoque, si in mandatis habent ut de plano & sine strepitu judicij procedant, tunc non est opus libellum ab auctore proferri, neque litem contestari. Idemque servatur quoties actio contra certam personam non intentatur. Et tales processus fieri possunt extra Auditorium, & feriarum tempore, verbi gr. autumnalium; non comprehensis tamen Dominicis aut festis diebus. Clem. *Sepè contingit*, de verbor. signif.

X III. In foro Ecclesiæ si Prælatus sit suspectus, ejus quoque Vicarius ac Officialis abstinere debet. Panormitanus in cap. *Ex insinuatione*, de offic. jud. deleg. Partesque debet compellere ut inter se convenienter arbitris qui causas suspicionis inquirant & examinent; & si arbitri convenire non possint, tertium eligant. Si causa suspicionis legitima non probetur, judex recusatus suâ potest uti jurisdictione, cap. *Secundo requiri*, §. *Territio postulas*, de appellatione. & cap. *Suspicionis causa*, de offic. & potest. jud. deleg. Si verò causa suspicionis probata sit, idem judex de Partium consensu, si si Ordinarius, personam idoneam delegare debet ad hoc iudicium, cap. *Si quis contra Clericum*, de foro compet. aut causam ad Superiorum dirigere, cap. *Cum speciali*, de appellat. At verò judex delegatus non

non potest alii causam committere , sed si suspectus judicatur , debet ad Superiorem aut delegantem transmittere causæ judicium. Gloss. in d. cap. Cum speciali , verb. De recusatoris. Cæterum si recusatio proponatur in vilitatione , poterit nihilominus Prelatus procedere ulterius , recusatione aut appellatione non obstante ; salvo tamen jure recusantis aut appellantis , ne res Ecclesiæ pereant , aut divinus cultus retardetur. Concil. Trid. sess. 13. cap. 1. & sess. 24. cap. 10.

XIV. In causa suspicionis Judicis Ordinarii , ac in aliis omnibus causis ubi necesse sit declinare ordinariam jurisdictionem , potest ad Papam recurri , ut alium Judicem suo rescripto committat. Ne verò Partes expensis aliisve incommodis ob distantiam fatigentur , olim quidem vetabant Jura ne causæ ullius judicium per Apostolicum rescriptum committeretur ultra duas dietas à finibus diocesis commensurandas , ex decreto Innocent. III. in Concilio Generali , cap. Nonnulli , de rescript. Sed postea Bonifacius VIII. constituit ne ultra unam dietam à finibus diocesis cause cognitio per rescriptum committatur , cap. Statuum , §. Cum verò , & §. Cum autem , eod. tit. in 6.

C A P U T III.

In causa criminis quemadmodum procedatur.

CRIMEN in judicio tribus modis intentatur , denunciando , accusando , & excipiendo. Denuncians non tenetur se inscribere etiam jure communi pro juramento calumniae , ejusque subeunda poena & refundendis expensis , nisi denunciet per modum accusationis ad exigendam de reo penam judicialem : non verò si hoc fine denunciet solummodo , ne promoveatur ad Ordines , vel ad Beneficium , aut aliud hujusmodi. Porro inscribere est obligare se ad talionem ac eandem penam , si non probaverit , quam reus convictus incurreret , cap. Quisquis , & cap. Qui crimen , 2. quæst. 8. Excipiendo quoque potest reus accusatorem suum criminis paris aut gravioris accusatione suminovere , quia criminosus criminosum accusare non permittitur , cap. 1. & cap. Nulli , de accusat. & cap. Si quis , & cap. Querendum , 2. q. 7. Et qui trabem habet præ oculis , festucam ex oculo fratri sui eruere non permittitur. Luc. 6. Is quoque reus qui accusando excipit contra sui accusatorem vel testem , non tenetur inscribere , si nihil aliud quam justam sui defensionem atque intentatæ contra se accusationis repulsam intendat , & non penam aliquam. At verò directus criminis accusator jure communi

noꝝ